

ΙΟΥΛΙΟΣ 1903: Η ΘΥΣΙΑ ΤΟΥ ΒΛΑΧΟΦΩΝΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

του Κωνσταντίνου Χολέβα
Πολιτικού Έπιστήμονος

Σέ ένα χρόνο και συγκεκριμένα τόν Οκτώβριο του 2004 οί Μακεδόνες καί σύσσωμος ό Έλληνισμός μέ επικεφαλής τήν Έκκλησία μας θά τιμήσουμε τά 100 χρόνια από τόν θάνατο του Παύλου Μελά στην Στάτιστα , δηλ. τό σημερινό χωριό Μελάς της Δυτικής Μακεδονίας. Η ήμερομηνία αυτή έχει καταγραφεί ως ή συμβολική έναρξη της τελευταίας φάσεως του Μακεδονικού Αγώνος, ή οποία διήρκεσε μέχρι τό 1908. Κατά τόν επιτυχή καί σκληρό τουτο άγώνα οί έντόπιοι Μακεδόνες, άλλοι έλληνόφωνοι, άλλοι σλαβόφωνοι καί άλλοι βλαχόφωνοι, συνεργάστηκαν μέ άξιωματικούς καί όπλαρχηγούς που ήλθαν από τήν έλεύθερη Ελλάδα καί όλοι μαζί έσωσαν τήν ελληνικότητα της Μακεδονίας. Τά μακεδονικά έδάφη άνήκαν τότε στην Όθωμανική Αυτοκρατορία, ένω τά διεκδικούσαν μέ δυναμικό τρόπο οί Βούλγαροι κομιτατζήδες χρησιμοποιώντας τά όπλα, τό χρήμα καί τήν εκκλησιαστική προπαγάνδα. Η βουλγαρική Έκκλησία είχε άποσχισθεί άντικανονικώς από τό Οίκουμενικό Πατριαρχείο καί όνομάσθηκε Έξαρχία. Από τό 1878 μέχρι τό 1908 διεξήχθη μία σκληρή διαπάλη για να πειστούν οί Πατριαρχικοί καί ελληνικής συνειδήσεως Μακεδόνες να γίνουν Έξαρχικοί καί βουλγαρόφρονες. Ένα σημαντικό έπεισόδιο στην πορεία του Μακεδονικού Αγώνος υπήρξε καί ή "έξέγερση του "Ηλιντεν" τόν Ιούλιο του 1903. Μία τυχοδιωκτική ενέργεια των βουλγάρων κομιτατζήδων που είχε ως συνέπεια να πληρώσουν μέ τό αίμα τους οί βλαχόφωνοι Έλληνες τήν εκδικητικότητα του τουρκικού στρατού. Άς θυμηθούμε τά γεγονότα :

Οί βουλγαρικές ένοπλες ομάδες, οί γνωστοί κομιτατζήδες (Κομιτέτ =έπιτροπή) καί οί πολιτικοί καθοδηγτές τους της Ε.Μ.Ε.Ο (Έσωτερική Μακεδονική Έπαναστατική Όργάνωση, γνωστή μέ τά βουλγαρικά άρχικά Β.Μ.Ρ.Ο.) χρησιμοποίησαν δύο τεχνάσματα στις άρχές του αιώνος για να κερδίσουν τήν συμπάθεια του πληθυσμού της Μακεδονίας καί για να δείξουν τήν δύναμή τους. Πρώτον έγκατέλειψαν τό σύνθημα "ή Μακεδονία στους Βουλγάρους" καί χρησιμοποίησαν τό άπατηλό σύνθημα "ή Μακεδονία στους Μακεδόνες". Δεύτερον άρχισαν μία σειρά τρομοκρατικών ενεργειών εις βάρος της Όθωμανικής διοικήσεως μέ επίκεντρο τήν Θεσσαλονίκη καί μέ άποκορύφωμα τό 1902. Μέ έμπνευστή τόν Μπόρις Σαράφωφ καί τόν Ντάμιαν Γκροΰεφ συνεκλήθη συνέδριο της Ε.Μ.Ε.Ο. στό Σμίλεβο τόν Άπρίλιο του 1903 καί άπεφάσισε ότι έπρεπε να εκδηλωθεί έπαναστατική έξέγερση κατά των Όθωμανικών δυνάμεων κατοχής μέ συμμετοχή του άγροτικού πληθυσμού. Τό σχέδιο ήταν πονηρό. Άν έπετύγχανε ή έξέγερση οί κομιτατζήδες θά ένεφανίζοντο ως άπελευθερωτές. Άν άποτύγχανε, ή τουρκική μήνις θά ξεσπούσε επί των ελληνικής συνειδήσεως χωρικών, όπως καί τελικά έγινε. Γι'αυτό ό σχεδιασμός προέβλεπε να αναμιχθούν εκόντες άκοντες καί άγροτικοί πληθυσμοί που δέν συμπαθούσαν τήν βουλγαρική προπαγάνδα.

Η έξέγερση σχεδιάσθηκε να ξεκινήσει στις 20 Ιουλίου , ήμέρα του Προφήτη Ηλία, γι'αυτό καί έμεινε στην ιστορία ως ή έξέγερση του "Ηλιντεν, διότι στά βουλγαρικά "Ηλι σημαίνει Ηλίας καί ντέν σημαίνει ήμέρα. Οί έντολές προς τίς ένοπλες ομάδες των κομιτατζήδων ήταν να μήν συγκρουσθούν μέ πολυάριθμα τμήματα τουρκικού στρατού . Διετάχθησαν επίσης να

έμφανίσουν την εξέγερση ως γενικά αντιτουρκική και όχι ως φιλοβουλγαρική, ώστε να παρασυρθούν και οι Πατριαρχικοί έλληνόφρονες που αποτελούσαν την συντριπτική πλειοψηφία των Χριστιανών. Τό Γενικό Έπιτελείο Στρατού σε μία πολύ λεπτομερή καταγραφή των γεγονότων που έξεδόθη τό 1979 υπό τόν τίτλο "Ο Μακεδονικός Αγών και τά εις Θράκην γεγονότα" αναφέρει τά εξής χαρακτηριστικά:

"... Απεκόπησαν εις μεγάλην έκτασιν τά τηλεγραφικά καλώδια, τά ένώνοντα τό Μοναστήριον μέ την Θεσσαλονίκη, τόν Περγλέν και την Άχρίδα και έξετελέσθησαν πολλάι δολιοφθοραί εις γεφύρας και σιδηροδρομικάς γραμμάς. Οί πράκτορες της Ε.Μ.Ε.Ο. ήρχισαν άμέσως νά επισκέπτονται τά χωρία, νά συγκεντρώνουν τούς κατοίκους εις τάς εκκλησίας και νά κηρύσσουν την επανάστασιν. Κατά τούς εκφωνουμένους λόγους έλεγον πρós τούς χωρικούς ότι αί μεταρρυθμίσεις είχον άποτύχει και ότι μόνον ή επανάστασις θά τούς εξησφάλιζεν την ποθητήν έλευθερίαν, θά τούς απήλασεν από τούς φόρους και την δεκάτην, θά διένειμεν εις αυτούς τούς άγρους των μεγάλων τσιφλικίων. Τούς προέτρεπον νά λάβουν τά όπλα και νά ένισχύσουν την επανάστασιν εξερχόμενοι εις τά όρη. Υπέσχοντο επίσης ότι θά έβοηθούντο υπό της Βουλγαρίας και της Ρωσίας, ως και υπό του Έλληνικού Στρατού..."

Μέ τό πρώτο φώς της 20ής Ιουλίου οί κομιτατζήδες έπετέθησαν κατά μεμονωμένων άνισχύρων τουρκικών τμημάτων στην Δυτική Μακεδονία και στό νότιο τμήμα του σημερινού κράτους των Σκοπίων. Τέτοιες επιθέσεις έγιναν στην Βίσηνη, στό Ζέλοβο (Άνταρτικόν), στην Ρούλια (Κώττας), στη Μπίγλιστα, στό Κρούσοβο, στην Κλεισούρα και στη Νεβέσκα (σημερινό Νυμφαίο Φλωρίνης). Στίς τρείς τελευταίες κομποπόλεις, προπύργια του βλαχοφώνου Έλληνισμού, οί κομιτατζήδες επέτυχαν νά παραμείνουν επί αρκετές ήμέρες. Ειδικά στό Κρούσοβο, που άνήκει σήμερα στό κράτος των Σκοπίων, συνέπραξαν μέ τούς κομιτατζήδες και λίγοι βλαχόφωνοι Έλληνες υπό τόν Πίτο Γούλη, ό όποιος σήμερα τιμάται ως έθνικός ήρωας από τούς ψευδομακεδόνες των Σκοπίων. Παρά την αντίσταση των 18 Τούρκων στρατιωτών οί εξέγερθέντες έκαυσαν τά κυβερνητικά κτίρια και εγκατέστησαν δική τους κυβέρνηση από βουλγαρόφρονες και έλληνόφρονες. Γρήγορα, όμως, φάνηκε ότι ή παρουσία των έλληνοφρόνων ήταν διακοσμητική. Αυτή ή καρικατούρα "επαναστατικής κυβέρνησεως" ονομάζεται από τούς κατασκευαστές του "μακεδονικού Έθνους" ως ή Δημοκρατία του Κρουσόβου και αναφέρεται σήμερα τιμητικά στό προοίμιο του Συντάγματος των Σκοπίων! Στίς υπόλοιπες περιοχές της Μακεδονίας ή εξέγερση δέν έλαβε εύρεία έκταση.

Οί Τουρκικές στρατιωτικές δυνάμεις δέν αϊφνιδιάσθηκαν από την τυχοδιωκτική εξέγερση της Ε.Μ.Ε.Ο. και των κομιτατζήδων. Τούρκοι τακτικοί και άτακτοι (βασιβουζοΰκοι) στρατιώτες επέπessαν μετά μανίας κατά των βλαχοφώνων Έλλήνων, στά χωριά των όποίων είχαν εισβάλει οί κομιτατζήδες. Άλλοι σχεδίασαν και υπεκίνησαν την εξέγερση και άλλοι την πλήρωσαν μέ τό αίμα τους. Τά μεγάλα θύματα της τουρκικής εκδικήσεως ήσαν τό Κρούσοβο, ή Κλεισούρα και τό Νυμφαίον (Νεβέσκα). Τρία κέντρα πολιτιστικής και έμπορικης αναπτύξεως του βλαχοφώνου Έλληνισμού, ό όποιος συνεισέφερε τά μέγιστα στό Έθνος μέ τούς Έθνικούς Εϋεργέτες, τούς έμπόρους, τούς λογίους, κυρίως δέ μέ την άπαρασάλευτη έμμογή του στην Όρθοδοξία. Στίς 30 Ιουλίου 1903 ό Μπαχτιάρ πασάς επικεφαλής τακτικών και άτάκτων τούρκων στρατιωτών εισήλθε στό Κρούσοβο και άρχισε την σφαγή και τίς καταστροφές. Παρουσιάσθηκε τό περίεργο φαινόμενο νά παραμείνει άνέπαφη ή βουλγαρική

συννοικία της πόλεως και νά πυρποληθούν 366 οίκες και 203 καταστήματα της Ἑλληνικῆς συννοικίας. Ἐφονεύθησαν 41 Πατριαρχικοί, λεηλατήθηκε τελείως ἡ πόλη και οἱ κάτοικοι ἐξεδιώχθησαν. Πάντως ἀκόμη και σήμερα κατοικοῦν στό Κρούσοβο ἀρκετοί βλαχόφωνοι Ἑλληνες, οἱ ὁποῖοι ἀναζητοῦν ἐπαφή μέ τήν Ἑλλάδα.

Σημειώνει σχετικά ὁ Σαράντος Καργάκος στό βιβλίο του "Ἀπό τό Μακεδονικό ζήτημα στήν ἐμπλοκή τῶν Σκοπίων" πού ἐκυκλοφορήθη τό 1992: "...Ἐκεῖνο πού θεωρεῖται ἀναμφισβήτητο εἶναι πώς τό Ἡλί-Ντέν δέν μπορεῖ νά χαρακτηρισθεῖ ἐξέγερση ἢ ἐπανάσταση. Ἄν δέν εἶναι ἀπλή προβοκάτσια, εἶναι στήν καλύτερη περίπτωση μία ἐξέγερση ἀγροτικοῦ ἀντιοθωμανικοῦ χαρακτήρα πού καθοδηγήθηκε ἀπό τοὺς Βουλγάρους, γιά νά ἔχουν "διεκδικήσεις αἵματος στήν Μακεδονία...."

Στήν ἐλεύθερη Ἑλλάδα ἡ καταστροφή τοῦ Κρουσόβου λειτούργησε ὡς κώδων κινδύνου. Ἀφυπνίσθησαν κυβερνήτες, σωματεῖα και πολίτες και προπαρασκευάσθηκε ἡ κρυφή ἀποστολή Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν πρὸς βοήθειαν τῶν Μακεδόνων πού ἀγωνίζονταν ἐναντίον Τούρκων και κομιτατζήδων. Ἡ τελική φάση τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος οὐσιαστικά ἀρχίζει τόν Ἰούλιο τοῦ 1903 και εἶναι ποτισμένη μέ τό αἷμα τῶν βλαχοφόνων Ἑλλήνων τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας. Ἐμεῖς οἱ νεώτεροι πολύ τιμοῦμε τοὺς ἐκκλησιαστικούς, πολιτικούς και στρατιωτικούς ἡγέτες τῆς νίκης ἅς μὴν λησμονοῦμε και τά ἀνώνυμα θύματα τοῦ Κρουσόβου, τοῦ Νυμφαίου τῆς Κλεισούρας. Ἄς διδάσκουμε στά παιδιά μας ὅτι γιά τήν ἐλευθερία τῆς Μακεδονίας ἔδωσαν τήν ζωή τους πολυάριθμοι Μακεδόνες ἔνοπλοι ἢ ἄμαχοι, ἀσχέτως τοῦ γλωσσικοῦ ιδιώματος πού μιλοῦσαν. **Σλαβόφωνοι και βλαχόφωνοι μαζί μέ τοὺς ἑλληνοφώνους πίστεψαν ὅλοι μαζί ὅτι ἡ δίκαιη κατάληξη τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος ἔπρεπε νά εἶναι μία Μακεδονία Ὁρθόδοξη, Ἐλεύθερη και Ἑλληνική!**

K.X.